

SHIFRA E NXËNËSIT

PROVIMI I MATURËS

QERSHOR 2016

GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI

U D H Ë Z I M

KOHA PËR ZGJIDHJE TË TESTIT ËSHTË 180 MINUTA

Gjatë testit nuk lejohet përdorimi i pajisjeve elektronike.
Nxënësi/nxënësja nuk guxon në asnjë mënyrë ta zbulojë identitetin e vet në test ose t'i drejtohet vlerësuesit në mënyrë të drejtpërdrejtë.
Testi **DUHET** të zhvillohet me laps kimik i cili nuk mund të fshihet.

Testi përmban detyra në të cilat do të përgjigjeni në njërën prej këtyre mënyrave:

- duke rrethuar numrin para përgjigjes së saktë
- duke shkruar një përgjigje të shkurtër
- duke shkruar një përgjigje më të gjatë
- duke shkruar ese

Me testin ke marrë edhe **fletën e përgjigjeve** për detyrat me zgjedhje të shumëfishtë.

Nevojitet që në vendin përkatës me kujdes t'i përshkruash përgjigjet tua.

Detyra do të vlerësohet me (0) pikë nëse:

- është e pasaktë
- janë rrethuar më shumë përgjigje të ofruara
- është e palexueshme dhe e paqartë
- zgjidhja është shkruar me laps të thjeshtë

Nëse gabon vendos një vijë të kryqëzuar mbi të dhe zgjidhe përsëri. Kur ta përfundosh zgjidhjen e testit, kontrolloji edhe njëherë përgjigjet tuaja.

Me fat!

FAQE E ZBRAZËT

KRIJIMI I HARTAVE TË MENDJES

1. Sa herë e keni parë „studentin e kujdesshëm“ i cili u mbetet besnik fjalëve të mësimdhënësit të tij, duke i shënuar me përpikëri të gjitha ato që thotë ai? Ky është një rast shumë i shpeshtë i cili ka pasoja të shumta negative. Mbajtja e shënimeve duke krijuar hartat e mendjes paraqet teknikë revolucionare. Personi që ka vendosur t'i shënoi të gjitha ngjason me lexuesin i cili paraprakisht nuk e shikon shkurtimisht materialin të cilin duhet ta lexojë – ai njeri nuk e sheh idenë themelore për të cilën është fjala.

Ngarkimi i vazhdueshëm që të shënohen të gjitha e pamundëson analizën objektive dhe analizën krahasuese kritike dhe përcjelljen e materies. Shpesh mbajtja e shënimeve plotësisht e lë pas mendjen, e ngjashme me sekretaren e cila është në gjendje që ta shtyp të gjithë romanin, duke mos pasur idenë se çka ndodh në të.

Mbajtja e rregullt e shënimeve nuk është edhe përcjellje e verbër e gjithë asaj që është thënë, por është një proces përzgjedhës i cili duhet ta zvogëlojë sasinë e fjalëve të cilat do të shkruhen, kurse duhet ta rrisë sasinë e të dhënave në bazë të atyre fjalëve.

Në mënyrë që të arrihet kjo, duhet të shfrytëzojmë fjalët kyçe. Fjala kyçe është ajo fjalë e cila përfshin shumë kuptime në sa më pak njësi që të jetë e mundur.

Përzgjedhja e fjalëve kyçe është e lehtë. Faza e parë nënkupton eliminimin e të gjitha fjalëve të panevojshme.

Fjala kyçe nuk duhet marrë drejtpërdrejtë nga përmbajtja e ligjëratave, por duhet zgjedhur fjalën të cilën ju mendoni se kënaq. Duhet zgjedhur fjalën e cila përmbledh fjalët e dikujt tjetër. Fjalët kyçe mundësojnë që shumë informacione të vendosen në një hapësirë të vogël. Ashtu fjalët kyçe bëhen shkrehëse efikase për rikujtim.

2. Harta e mendjes punëson të gjitha aftësitë mendore: aftësitë asociative dhe imagjinuese të memories tuaj; fjalët, numrat, regjistrat, vargjet, logjikën dhe analizën e hemisferës tuja të majtë të trurit; ngjyrat, imagjinatën, tredimensionalitetin, ritmin, ëndrrën, fotografinë e përgjithshme dhe aftësitë hapësinore të hemisferës së djathtë; forcën e syve tuaj që të perceptojnë dhe asimilojnë; forcën e duarve tuaja që të pikturojnë atë që kanë parë sytë; dhe forcën e trurit komplet që të organizojë, strehojë dhe të kujtojë atë që ka mësuar.

Me rastin e mbajtjes së shënimeve me ndihmën e hartës së mendjes, në vend që të shkruani të gjitha ato që dëshironi t'i mbani mend në formë të fjalive klasike ose regjistrave, ju në qendër të faqes vendosni një figurë (e cila i ndihmon përqendrimit dhe të mbajturit mend), në mënyrë që nga ajo, në mënyrë të organizuar, të degëzoni informatat tjera duke shfrytëzuar fjalët dhe figurat kyçe. Derisa vazhdoni të degëzoni hartën e mendjes, truri juaj krijon hartën integrale të materies komplete të cilën e përpunoni.

3. Harta e mendjes paraqet përmbledhjen grafike e cila i ndihmon kujtesës. Ajo është përkujtues efikas edhe pas një kohe të gjatë sepse bëhet „shënim nga mendja juaj“.

Rregullat që vlejné për hartimin e hartës së mendjes:

1. Në qendër ndodhet figura.
2. Nga qendra degëzohen idetë kryesore.
3. Idetë kryesore duhet të jenë të shkruara me shkronja të mëdha.
4. Çdo fjalë ka një numër të pabesueshëm të asociacioneve të cilat lidhen me asociacionet tjera në trurin tuaj.
5. Fjalët gjithmonë duhet të jenë të shkruara me shkronja shtypi.
6. Linjat duhet të jenë të bashkuara, gjë që i ndihmon lidhshmërisë në mes veti brenda memories tuaj.
7. Shfrytëzoni sipas mundësisë sa më tepër figura sepse ju lehtëson kujtesën, sepse një figurë vlen një mijë fjalë.
8. Me qëllim të bashkërendimit dhe bashkimit shfrytëzoni shigjetat, simbolet, numrat, fotografitë, ngjyrat, „tredimensionalitetin“ dhe theksimin.

(Përgatitur sipas tekstit nga libri „Hartat e mendjes“ të T. Buzanit, B. Buzanit, Finesa, Bg, 1999)

- 1. Rrethoje numrin para frazeologjizmit me të cilin shprehet mungesa themelore e mbajtjes së rëndomtë të shënimeve dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve.**

1. me e kthye ujët në mulli të vet
2. nga lisi nuk sheh pyllin
3. me punuar me gjithë vrull

1 pikë

- 2. Cili është funksioni i fjalëve kyçe?**

1 pikë

- 3.** Për çfarë dallon, kur është në pyetje përmbajtja, pjesa e tretë e tekstit nga dy pjesët e para?

---

1 pikë

- 4.** Cila nga temat e dhëna në tabelë ndodhen në tekst?
Rrethoje SAKTË ose PASAKTË që ta shënosh përgjigjen tënde për secilën nga temat.

TEMA	NË TEKST?	
<i>Kur fjala kyçe duhet të nxirret nga përmbajtja e ligjëratës</i>	Saktë	Pasaktë
<i>Kur me besnikëri duhet shënuar të gjitha fjalët e mësuesit</i>	Saktë	Pasaktë
<i>Si të krijohet harta e mirë e mendjes</i>	Saktë	Pasaktë

1 pikë

- 5.** Krijimi i hartave të mendjes angazhon hemisferën e majtë dhe të djathtë të trurit.
Argumentoje këtë pohim duke u bazuar në tekstin e dhënë.

---

1 pikë

Në bazë të tekstit "Seminari" përgjigju në pyetjet 6, 7, 8 dhe 9.

SEMINARI

Nga Uashingtoni mora një thirrje që, anëtarëve më të vjetër të Qeverisë Amerikane, t'ju organizoj një seminar. Ai është zhvilluar në një sallë ceremoniale, prej mermeri të një ndërtese afariste, që është ndërtuar në stilin greko-romak. Fytyrat e pjesëmarrësve të seminarit, ishin serioze sikurse edhe fasada e sajë.

Burrat e moshës së mesme, në kostume të errëta, këmisha të bardha, me kravata të pa imponueshme me ngjyra patriotike, me çorape të errëta dhe me këpucë të lustruara mirë. Duhej që t'i respektonit - bartnin çanta lëkure për krahu. Kishin një sjellje mbresëlënëse – madje mund të thuhej edhe të tmerrshme. Ata qeverisnin me Qeverinë e Shteteve të Bashkuara të Amerikës. Nuk kishin kohë për argëtim. Porosinë e tyre e kisha të qartë: Do të ishte më mirë sikurse seminari do të ishte më i dobishëm.

“Zotërinj, kam një kërkesë të vogël: Nxirrni kuletat tuaja dhe vendosni mbi tavolinë, para vetes.”

Nga xhepat e tyre dolën në sipërfaqe “hamburgerët” e majm prej lëkure, të vjetër dhe të njëtrajtshëm të shtypur, nga përdorimi i kahershëm. Qeshnin. Maskat e tyre kishin rënë.

“Tani, ju lutem, nxirrni përmbajtjen e tyre, dhe përhapeni mbi tavolinë.”

U befasova me gatishmërinë e tyre që të bëjnë atë që kërkoja unë. Unë i intrigova ata – as ata vetë nuk dinin se çfarë kishin në kuletat e tyre.

Kishin gjëra të rëndomta: bankënota, karta të kreditit, leje të drejtimit dhe kartela të ndryshme të anëtarësisë. Në shumicën e rasteve, të paktën disa nga këto gjëra ishin të pavlefshme.

Pjesën tjetër të përmbajtjes përfaqësonin stilitë e çmuara. Ftesat për takime të cilat ishin mbajtur para disa muajsh ose vitesh. Fleta në të cilat ndodheshin regjistrat e gjësendeve që duhet blerë, emrat e automekanikëve të ndryshëm dhe serviseve. Dhe porosinë e pashpjeguar – pak nga pak e do të dëgjohej murmuritja: “Nuk kam asnjë ide se nga e kam këtë, ose çfarë do të thotë kjo, ose përse ndodhej këtu”.

Te shumica mund të gjendeshin topa letre me numra që nuk do të duhej të barteshin në kuletë; shifrat e bankomateve, numrat e kartave të kreditit për biseda jashtë shtetit, kombinimet e kasafortave, shifrat e kalimit për kompjuterë, numrat e faheve private të postës dhe sigurimit social. Dhe krejt kjo e shkruar me shifra të imëta në copa të vogla të letrës – sikurse të ekzistonte qëllimi që me këto detaje mikroskopike të ngatërrohen gjetësit potencial të kuletave të tyre të humbura. Shumica u deshtë që të përdorin syze për lexim, në mënyrë që t'i deshifronin hieroglifët e veta; syve të tyre, si dhe kujtesës së tyre, i duhej ndihma. Dhe përsëri dëgjohej murmuritja: “Nuk di çfarë është kjo”.

Në pothuaj të gjitha kartëmonedhat gjendeshin edhe fotografi. Të vjetra, dhe të zbehta. Të reja nuk kishte. Vetëm fotografitë e fëmijëve dhe bashkëshorteve të tyre, kur ishin në moshë më të re. Djemtë dhe vajzat, që pozojnë në mënyrë të pafajshme, dhe qeshen. Bashkëshortet me frizurat moderne të kohës. Pjesëtarët e familjeve: babai dhe nëna, dikur në moshë më të re, dhe tani të rrëmbyer nga pleqëria, ose që kanë vdekur. Qenë. Mace.

Fotografitë e ndryshuan atmosferën në sallë. Filluan t'i shkëmbejnë dhe të flisnin se ku ishin ata tani, tregime – disa me përfundim të lumtur, kurse disa të tjera, megjithatë, me epilog të keq. Fotografitë më të reja, në të cilat ishin nipërit e tyre, natyrisht, vunë në lëvizje bisedat lidhur me temën e pjekurisë së shpejtë të tyre dhe krenarisë që ndienin për këtë.

Në ndërkohë, derisa spontanisht flisnin për jetën e tyre private, filluan të çlironin kravatat, dhe të hiqnin xhaketat.

Kur seminarit tonë i erdhi fundi u habita, por edhe qesha, për arsye se të gjithë ata – pa ndonjë përjashtim – të gjitha ato që i nxorën nga kuletat e tyre i kthyen atje rregullisht – deri në detajet e fundit. Dhe, sipas shprehisë së rrënjosur thellë, secili prej tyre u përkul përpara, në një anë, në mënyrë që hajmalitë e tyre t'i kthenin në vend. Pas gjithë kësaj, nuk mund ta quani vetëm – kuletë, sepse ajo, në fakt, shërben për depozitimin e jetës...

(Përgatitur sipas tekstit të Robert Falgam: “Ndoshta po, ndoshta jo”, Narodna knjiga, Beograd, 1978)

6. Për çfarë flet ky tekst?

1. Për demonstrimin e fuqisë së anëtarëve të qeverisë amerikane.
2. Për tjetërsimin e anëtarëve të qeverisë amerikane nga jeta e tyre private.
3. Për vështirësitë e vendosjes së komunikimit me anëtarët e qeverisë amerikane.

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve

1 pikë

7. Me cilin qëllim autori kërkon nga anëtarët e qeverisë amerikane që të nxjerrin gjithçka nga kuletat e veta?

1. Që t'i relaksojë dhe t'i nxisë në një sponatnitet.
2. Që të mësojë çfarë bartnin ata në kuletat e tyre.
3. Që të argëtohej para fillimit të seminarit.

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve

1 pikë

8. Çfarë solli ndryshimin e atmosferës në sallë?

1. çlirimi i kravatave
2. tregimi i fotografive
3. nxjerrja e kuletave

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë

Shpjegoje përgjigjen.

---

1 pikë

9. Çfarë, sipas mendimit të autorit të tekstit, u shërbejnë kuletat anëtarëve të qeverisë amerikane?

---

1 pikë

10. Rrethoje numrin para fjalës pas të cilës në fjalinë e dhënë duhet të vendoset presja.

1. Vjollca
2. vajza më e madhe,
3. punonte në tregti...

Argumentoje përgjigjen.

---

1 pikë

Pyetjet 11, 12 dhe 13 kanë të bëjnë me veprën “Krimi dhe ndëshkimi” të Dostojevskit.

11. A) Shkruaje emrin e personazhit nga vepra në bazë të përshkrimit të dhënë.

- Po pse? E di dhe vetë që ishte Qoftëlargu ai që më prishte mendjen dhe më shtynte, - i tha.
- Edhe vetë e kam shkuar jo njëherë në mendje diçka të tillë, por më kishte ardhur në majë të hundës! Desha ta nisja gjithçka nga e para, t'i harroja të mëparshmet. I pata menduar të gjitha dhe shkova me mendjen top! Kjo më mori në qafë! Fort mirë e kam ditur që, kur i bëra vetes pyetjen: a kam të drejtë të zotëroj pushtet, domethënë se nuk kisha të drejtë.

---

1 pikë

B) Nga cila nevojë karakterizohet personazhi i kësaj vepre nga fragmenti i veçuar?

---

1 pikë

12. Lexoje përshkrimin e mëposhtëm dhe trego për refleksionin e kryepersonazhit dhe rastin e arsytimit të krimit.

Nuk u nisa nga dëshira për të ndihmuar mamanë e motrën, as për t'u shndërruar në bamirës të njerëzisë. E vrava vetëm për veten time. Nëse do të bëhesha pas kësaj bamirës, apo do t'i kapja të tjerët në pezhishkën time dhe do t'ua pija gjakun, kjo për mua, në ato çaste, nuk kishte fare rëndësi. Nuk e bëra ngaqë më duheshin para Sonja! Tani më është kthjelluar çdo gjë në kokë! Atëherë më duhej t'ia bëja të qartë vetes: ç'isha, vallë, njeri apo morr! A isha i zoti që të kapërceja pragun, apo më mungonte guximi? Kush isha: bëzhdil apo njeri që kërkon të drejtën e tij!

---

2 pikë

13. A) Cila është tema e veprës "Krimi dhe ndëshkimi"?

---

1 pikë

B) Në fjalinë: *ç'isha, vallë, njeri apo morr!*, autori përdor figurën stilistike të:

---

1 pikë

14. Shndërroje fjalinë: *Petrarka shkroi një numër sonetesh*, duke kthyer foljen nga forma veprorë në formën joveprorë.

---

1 pikë

15. Rrethoje numrin para fjalisë në të cilën parafjala është përdorur saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve.

1. Ajo më doli përpara.
2. Djali rrinte pas.
3. Erdhi nga qyteti

1 pikë

16. Shkruaji saktë shkurtesat e fjalëve:

Domethënë _____
Organizata e Kombeve të Bashkuara _____
Nato _____
E tjerë _____

1 pikë

17. A ekzistojnë në *Antigonën* e Sofokliut tri njësitë e unitetit të dramës?
Rretho PO ose JO dhe argumentoje përgjigjen tënde.

PO   JO

---

2 pikë

18. Çfarë e përshkruan, për nga tematika, ciklin e njohur të baladave shqiptare të rinjohjes me letërsinë antike greke?

---

1 pikë

Lexoji vargjet dhe përgjigju në pyetjet 19, 20, 27 dhe 28.

...Unë zjarrit nuk i druham
Dhe kurrë s'dua të shuhem,
Po digjem me dëshirë,
Sa të mund t'u ndrinj më mirë,
Kur më shihni se jam tretur,
Mos pandehni se kam vdekur;
Jam i gjllë e jam ndë jetë,
Jam në dritë të vërtetë,
Unë jam në shpirtin tuaj,
Mos më kini për të huaj
Më është falur durimi
Andaj po digjem si trimi,
Sa ma k' ënda t'u bënj mirë,
Të mos mbeti n' errësirë...

19. Shkruaje titullin e poezisë nga e cila janë shkëputur këto vargje dhe emrin e mbiemrin e autorit të saj?

---

1 pikë

20. A) Cila dëshirë e poetit shprehet përmes këtyre vargjeve?

1. të tregojë madhështinë e vet në botën e përparuar
2. të manifestojë idetë humane për njerëzimin në përgjithësi
3. t'u prijë shqiptarëve në idealet e tyre të çlirimit e të përparimit

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve

1 pikë

B) Përshkruaje vargun i cili më së miri e tregon këtë dëshirë?

---

1 pikë

21. A) Përshkruaji vargjet nga fragmenti të cilat konsiderohen epitaf karakteristik.

---

1 pikë

B) Sqaroje domethënien e epitafit dhe efektin që arrin autori me të në vargjet e veçuara.

---

2 pikë

22. Lexoje fragmentin nga romani “Gjenerali i ushtrisë së vdekur” dhe zhvilloje detyrën.

Unë nuk e di i cilës ushtri je ti, sepse asnjëherë nuk i kam njohur rrobat e ushtrive dhe tani jam shumë plakë për t’i mësuar, por ti je i huaj dhe je i një prej atyre ushtrive që na kanë vlarë. Ti ke zanatin e mallkuar të zaptimit dhe je një prej atyre që më kanë bërë mua gjysmë njeriu, një copë plakë të shushatur që vjen në këtë dasmë të huaj dhe rri në qoshe e lëviz buzët duke biseduar me ty. Asnjëri nuk e di ç’ them unë, sepse të gjithë janë shumë të gëzuar dhe unë nuk dua t’ua prish gëzimin të tjerëve. Ngaqë nuk dua të prish gëzimin, po rri këtu në qoshe dhe po lëviz buzët duke të mallkuar ngadalë, fare ngadalë, që të mos dëgjojë njeri.

A) Çfarë personifikon plaka Nicë në këtë vepër?

---

1 pikë

B) Cilat ishin dy arsytet që ndikuan në gjendjen e plakës Nicë?

1 pikë

23. Veprat letrare në vazhdim radhiti sipas kohës së krijimit të tyre nga 1 deri në 5, duke filluar nga vepra letrare më e vjetër: KOMEDIA HYJNORE, SHKËLQIMI DHE RËNIA E SHOKUT ZYLO, ALBATROSI, EPI I GILGAMESHIT, TARTUFI.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2 pikë

24. Kthimi në antikë, thjeshtësia dhe harmonia e shprehjes janë veti stilistike të:

1. barokut
2. klasicizmit
3. renesancës

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve

1 pikë

25. Rrethoje numrin para nocionit teoriko-letrar i cili NUK I PËRKET rendit të dhënë.

1. elegjia
2. metonimia
3. përralla
4. tregimi

Argumentoje përgjigjen.

1 pikë

Lexoje fragmentin nga “Hamleti” i Shekspirit dhe përgjigju në pyetjet 26 dhe 27.

HAMLETI

Oh, trupi tepër, tepër i shëndoshë
Si vesë të më shkrinte, të më terej!
Oh, sikur Zoti të mos kishte vënë
Ndalim për vetë-vrasjen! Zot, o Zot!
Sa i mërzhitur, sa bajat, pa shije,
Më duket çdo zakon i kësaj bote!

Dy muaj që-kur vdiq! jo, jo as dy!
Një Mbret i ndriçim që për-bri këti
Qe si Hyperioni pranë një Satiri;
Q’ e deshe aqë shumë këtë nënë
Sa s’ lente as erën vetë që t’ia ngiste
Fytyrën tepër rreptë. Qjell e dhe!
A t’a kujtoj? Që kjo i varrej pas,
Sikur oreksi gjithnjë i rritej

Nga gjell’ e mirë; e në një muaj, kjo –
Lark qoftë – Dobësi, ke emrin grua! –
Një muajth, pa u-vjetëruar as këpucët
Qe m’a përcolli trupin tim-anti
Të mjerë, si Nioba, lot e tëra,
Kjo e gjithë kjo – O Zot, një kafshë
Pa arsye mban më gjatë zi! –
Na u-martua nëna me tim-unq,
Me të kunatin, me të vllan’ e babës,
Po që m’i ngjan tim-ati aqë pak
Sa un’ Herkullit! Brenda në një muaj!
Pa tharë krip’ e lotëve dinake
Në syt’ e saj të skuqur e të vrarë,
Na u-martua! Oh, sa shpejt, sa ndryrë
U sul, u-shtri në shtrat, n’incest pa turp!
Nuk është as mundet të mbaronjë mirë;
Po plas, o zemër, se s’ do hapur goja!

26. Rrethoje numrin para fjalës me të cilën përshkruhet gjendja emocionale e Hamletit në këto vargje dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve.

1. absurdi
2. përgjegjësia
3. zhgënjimi

1 pikë

27. Çka nënkupton *hamletizmi*?

1. reagimin e pamenduar
2. ekspresivitetin e shprehur
3. shtyrjen e aksionit
4. zemërbutësinë e madhe

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve

1 pikë

Lexoje tekstin pastaj zhvilloje detaren 28.

Është një rrugë e cila kalonte pothuajse në trasenë e rrugës së vjetër “Egnatia”. Kjo rrugë, siç e kemi përmendur, vazhdoi të funksionojë, ndonëse me ndërprerje në antikitetin e vonë e deri në mesjetë. Fakti që në vitin 333 një murg nga Bordoja kur kthehej nga Jerusalemi për Milano kaloi nëpër rrugën “Egnatia” dhe shënoi me saktësi stacionet e saj në të ashtuquajturin itinerari Herosomilitan, por edhe marshimi i fisit barbar të gotëve, nga lindja për në Durrës, e vërteton më së miri ekzistencën dhe funksionimin e kësaj rruge antike deri në antikitetin e vonë.

(Rruga Durrës – Elbasan – Qafë Thanë/Gjetë Ndoj)

28. A) Me çfarë stili funksional është shkruar teksti?

1 pikë

B) Në tekst paraqitet:

1. dukuria e një kohe
2. marshimi i fisit barbar
3. rruga e njohur

Rrethoje numrin para përgjigjes së saktë dhe zgjidhjen barte në fletën e përgjigjeve

1 pikë

C) Përshkruaje një pjesë të tekstit me të cilin do ta vërtetosh përgjigjen nën B.

1 pikë

29.

Përshkruaje në kolonën përkatëse emrin dhe mbiemrin e autorit.

Sharl Bodëler, Aleksandër Sergejeviç Pushkin, Johan Wolfgang Gëte, Honore de Balzak

ROMANTIZMI	REALIZMI	LETËRSIA MODERNE

1 pikë

30.

Janë ofruar dy tema për hartimin e esesë. Rretho numrin para temës që do ta zhvillosh. Eseja duhet të përmbajë 250 deri në 300 fjalë.

Hartoje atë si tërësi që duhet të ketë hyrjen, zhvillimin dhe përfundimin. Respekto kërkesën për numrin e fjalëve +/-10% (vlerësohet punimi që ka 225 deri në 330 fjalë; nëse eseja ka më pak se 225 fjalë NUK LEXOHEM FARE, kurse në fjalën e 330-të NDËRPRITET leximi).

Gjatë hartimit të esesë kij kujdes për mënyrën e të shprehurit dhe për zbatimin e normave drejtshkrimore. Shkruaj lexueshëm.

1. Në *Iliadë* mbretërojnë perënditë, por triumfon njeriu

Me vëmendje lexoje fragmentin nga *Iliada* si dhe udhëzimet për hartimin e esesë.

...

Duke iu lutur, kështu Priami i foli:

“Babë ke edhe ti, o Akil pinjoll i Zeusit,
plak siç jam unë në buzë të zezë të varrit.

Mbas edhe atij në mungesë tënde shokët
i bien në qafë, e s'ka njeri i gjori
për t'i dalë zot ndër ahte dhe të liga.

Por që ti rron të paktën ka dëgjuar,
e i gufon zemra dhe pret dita-ditës

të shohë të birin që do kthejë nga Troja.

Por unë i mjeri që në Trojë vigane
bëra sa djema të gjithë të pikatur,
s'di a më ngeli ndonjë gjallë prej tyre.
Pesëdhjetë i pata kur ia behën danajt,
nëntëmbdhjetë prej tyre prej një barku i kisha
shumë gra të tjerët në saraj m'i lindën,
e shumë prej tyre i vrau mizori Ares.
Por vetëm njëri i dilte zot qytetit
dhe të gjithë tjerëve: trimi i dheut Hektori,
që u vra prej teje, duke mbrojtur Trojën.
Dhe ja për këtë vij te galetë e akejve,
duke t'u lutur me dhurata t'çmuara.
Pra ndero zotat, o Akil Pelidi;
babë ke edhe ti, mëshirë të kesh për mua,
meqë unë jam më i mjerë se ai, pse bëra
një gjë që s'bëri rob i gjallë mbi dhe:
t'afroj te buzët dorën gjakatare
që më vrau djemtë." – Kështu tha plaku, e Akili
u shkreh në vaj, iu çua mall për t'atin:
duke i zënë dorën ëmbël, e shtyu plakun,
që kishte rënë ndër këmbët e Pelidit,
e i shkuan rrëke lotët për Hektor kryetrimin.
Ndërkohë Akili herë për t'anë vajtonte,
herë për Patroklin, dhe gjëmonte çadra
nga vaji i tyre. E kur Akil hyjnori
shfreu mirë me lot, e prej gjymtyrëve e zemre
e nxori brengën, vrik e u çua prej fronit,
plaku për dore duke e zënë, e ngriti
sakaq prej toke, u prek në shpirt për flokët
e tij si bora e për të bardhën mjekër.
E, duke i thirrur fjalë fluturuese, i foli:
"O i shkreti ti! Vërtetë që shumë të zeza
t'i hoq kjo zemër. Po ti qysh guxove
të vish fill vetëm te galetë e akejve,
dhe e more n' sy të dalësh para burrit
që u shoi jetën bijve tu fatosa!
Vërtet që paske zemër prej çeliku.
Por eja e ulu mbi këtë fron, prej shpirtit
brenqat t'i zbojmë, sado që zemërplasur,
me vaj të shkretë asgjë në dritë nuk nxjerrim,
pse kështu zotat që nuk kanë kujdese,
rrojtje të zezë njerëzve të mjerë u prenë.
Dy buta dheu te pragu i Zeusit ndodhen:
njëri i mbushur me të liga e tjetri

plot me të mira: e kur rrufeflakëruesi
tokë i përziën, na gjuen herë me të liga,
herë me të mira, e atë, që i jep të ligat,
e mbush me dhunë: e përgjithmonë mjerimi
në tokë hyjnore e ndjek këmba-këmbës:
e bredh pa cak, përçmuar prej njerëzve e zotave.
Kështu Peleun, q'atë ditë që leu, qiellorët
me shumë dhurata të shkëlqyera e mbushën,
dhe e bënë të lumtur mbi të gjithë të pasur:
dhe mirëmidonët nën sundim i mbajti.
Dhe, ndonëse ishte vdekatar, bashkëshorte
hyjneshë i dhanë. Por as atë pa të zeza
zotat s'e lanë, pse në saraje t'tija
nuk po sheh bir t'i trashëgojë sundimin.
Bëri një djalë që po i vdes para kohe,
pa mundur fare n'pleqëri t'i gjindem,
po rri këtu në Trojë larg atdheut tim,
për t'zezën tënde e bijve tu, o plak.

...

Kur u shtrua sofrë, i zgjatën duart nga gjella.
Dhe, kur urinë me heje e pije e thyen,
Priam Dardani, i mrekulluar, vështronte
Akil Pelidin burrë azgan të pashëm
me hije zoti. N'anë tjetër edhe Akili
me habi vrente Priam Dardanin,
fytyrë fisnike e me ligjprime t'urta.

...

"O plak i dashur, fli përjashta çadre,
se mos vjen befaz ndonjë prijs akejas,
si e kanë zakon të vijnë tek unë për mbledhje,
e po të shohë nëpër errësirë të natës,
ia thotë Atridit, e atëherë kryeprijsi
bëhet fjalëkeq e ta pengon kufomën.
Pra, më fol haptas e ma thuej prerazi:
Sa ditë kërkon që t'i bësh salikimet
Hektor hyjnorit, se aq ditë dhe unë
do ndaloj trimat dhe do ulim armët".

...

Tij ia priti plaku Priam hyjnorit:
"Po qe se m'lë të salikoj me ndere
Hektor hyjnorin për aq ditë sa dua,
O Akil kreshniku, më bën nder të madh.
Ti e di që jemi n' qytet ngujuar
e larg prej malit duhet drutë t'i sjellim,

dhe sa frikësim u ka marrë zemra trojsve.
Për nëntë ditë rresht në shpi do t'i bëjmë gjëmën,
të dhjetën ditë n'qytet do i bëjmë vercallin,
në të njëmbëdhjetën do t'i ngremë muranën,
dhe të dymbëdhjetën luftojmë prapë po deshët".
Ia ktheu atij këmbëshpejti Akil hyjnori:
"O plaku Priam, si dëshiron ti do bëhet.
Gjatë kësaj kohe luftën do ta shkreh".

Udhëzime për shkrimin e esesë:

- Shkruaj për bazën historike të veprës dhe për temën e saj.
- Karakterizoj protagonistët më të rëndësishëm të epikës (Akilin, Hektorin, perënditë dhe rolin e tyre në vepër, Helenën dhe Andromakën) dhe dëshmoje që në këtë vepër, pa marrë parasysh se të gjitha vendimet më të rëndësishme i marrin perënditë, mbizotëron njeriu dhe njerëzorja.
- Komentoj vendet nga fragmenti i dhënë që kanë një fuqi të veçantë morale.
- Nxjerre përfundimin cilat porosi humane dhe vlera përmban ky fragment/ep.

2. Lojërat e fatit – argëtim apo ves i keq

Udhëzime për shkrimin e esesë:

- Numëroji disa lojëra të fatit dhe karakterizojë më të popullarizuarat.
- Sqaroje mbi çfarë e bazojnë organizatorët e lojërave të fatit joshjen e tyre.
- Trego për motivet sociale dhe psikologjike të pjesëmarrësve në lojërat e fatit.
- A munden që lojërat e fatit të ndikojnë në sistemin e vlerave. Sqaroje qëndrimin tënd.
- Sqaroje dhe argumentoj kur lojërat e fatit janë argëtim, dhe kur bëhen ves i keq dhe varshmëri.
- Në formë të përfundimit jep qëndrimin tënd kritik për lojërat e fatit.

25 pikë

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9